

zelden voor, dat jonge zangvogeltjes hun nest verlaten en er weer in terugkeeren.

Zoo bevat deze uitgave tal van wetenswaardigheden. Daar is de heele geschiedenis van de koekoek: het vreemde ei in 't nest, het koekoeksjong, dat al zijn concurrenten uit het nest heeft geworpen, de beroofde ouders, die den indringer trouw komen voeren en eindelijk een groote volwassen koekoek, die op den grond zit met den bek wijd opengesperd en zich nog door het afgetobde heggemusche laat voeren. Een ander viertal geeft het echtelijk leven van een paar wielewalen: het wijfje, dat verlangend de komst van 't mannetje tegemoet ziet, de man, die komt aandragen met een heel groote harige spannerrups, het wijfje, dat 't nest reinigt, nadat de jongen hebben gegeten. Bij deze gelegenheid werd opgemerkt, dat de jongen evengoed door 't mannetje gevoerd werden als door het wijfje, maar dat dit laatste alleen zich moest belasten met het vuile werk van 't opruimen der uitwerpselen van de jongen. Bij de lijsters worden de uitwerpselen der jongen door het wijfje verzvolgen. Ook is er een heel mooie foto van een lijster, die in de heete zon haar jongen beschaduwet. Verder nog allerlei aardigs van winterkoninkjes, boomklevers, boomkruipers, kwikstaartje, pimpelmeesje, koolmeezen, roodstaartje, boomleeuwerik, staartmees, boompieper, graspieper en akkerleeuwerik.

Deze uitstekende en zeer goedkoope uitgave is van groot belang voor inrichtingen van onderwijs en voor alle vogelvrienden. Wij hopen van harte, dat de heer Burdet deze beide reeksen spoedig door andere kan laten volgen en dat het hem gegeven moge zijn, het stereoscoopplaat-werk over de vogels van Nederland eenmaal geheel te voltooien. Hij is al een goed eind op weg.

Ongetwijfeld zullen velen van onze lezers hem daar bij willen helpen, door hem te waarschuwen, wanneer er ergens een vogel nestelt, die nog in de collectie ontbreekt, o.a.: ortolaan, grauwe gors, goudhaantje, blauwborstje, hop, puttertje, woudaapje, oeverlooper en tafeleend. Stuur in zoo'n geval even een briefkaartje, of zoo noodig, een telegram aan A. Burdet, Overveen. JAC. P. THJSSE.

De beide series zijn *alleen te verkrijgen* bij den uitgever W. Versluys te Amsterdam; prijs per serie van 25 foto's f 3.25.

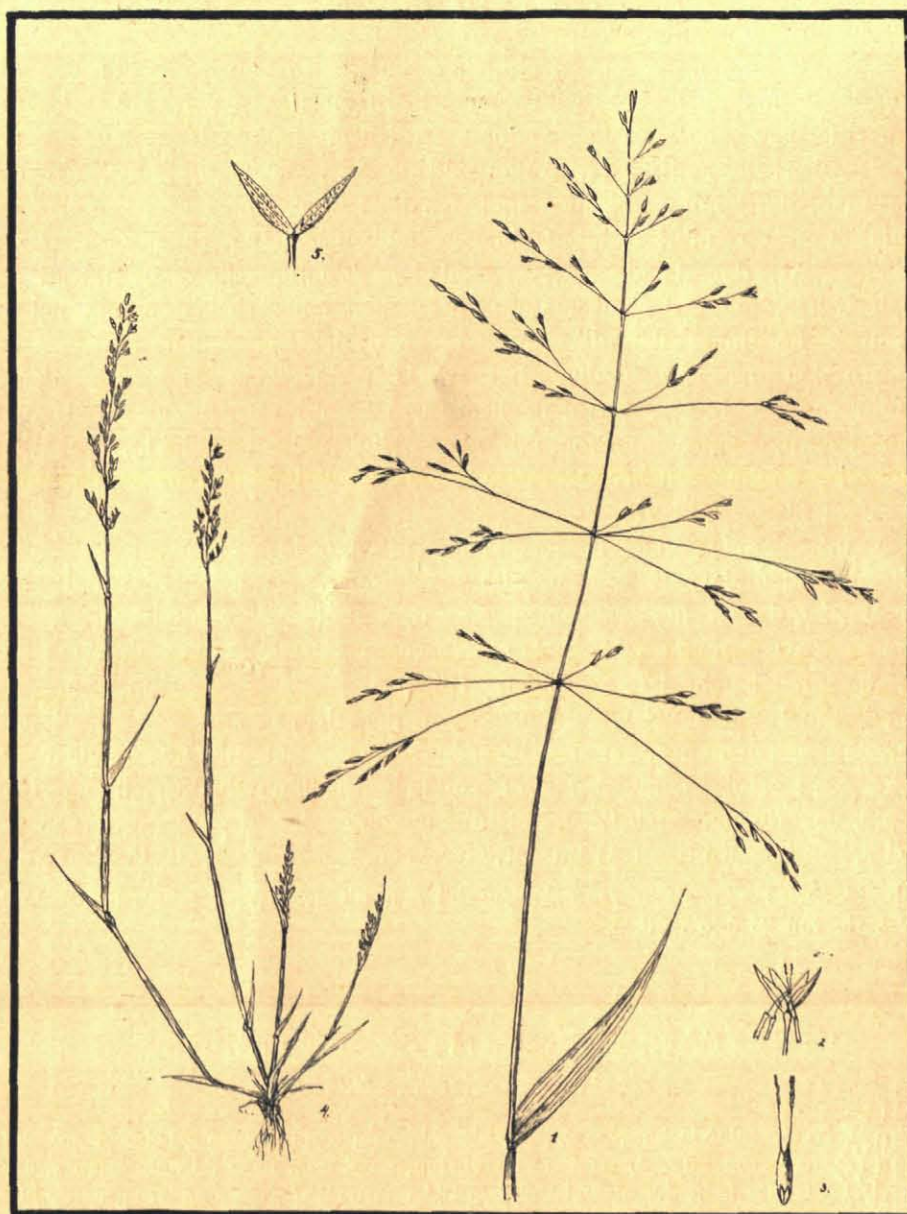
BOTANISCHE AANTEKENINGEN.

IV. Voorjaarswerk.

OT de inlandsche grassen, die als zeldzaam te boek staan, behoort ook *Milium scabrum* (fig. 4) Om ze te vinden, moet men naar de duinen en wel in de eerste helft der maand Mei, een tijd waarop nog weinig andere grassen bloeien, zoodat men ze met wat meer kans dan gewoonlijk juist kan determineeren. Wie de algemeene *Milium effusum* (fig. 1) kent — en wie kent ons sierlijkste woudgras niet? — zal met de determinatie weinig moeite hebben. De eenbloemige aartjes van beide soorten (fig. 2 en 3) gelijken sprekend op elkaar en zijn zeer eenvoudig van bouw. Het verschil zit in de kelkkafjes. Deze zijn bij *Milium scabrum* »rauh

punktirt« zooals de Duitsche flora's zeggen. Bezieet men ze namelijk onder een zwakke vergrooting, dan blijken ze bedekt te zijn met een groot aantal kleine puntjes, en soms met zeer

Gierst-gras (*Milium effusum*).

korte haartjes (fig. 5). Wijken de beide soorten in den bouw der aartjes weinig af, zooveel te meer verschillen ze in uiterlijk voorkomen. De overblijvende *M. effusum* wordt dikwijls

1 *M.* hoog, met een tot 2 dM. lange pluim, waarvan de dunne zwak heen- en weer gebogen zijtakken, alleen aan het einde aartjes dragen. Groeit ze in de schaduw, dan heeft ze een mooie groene kleur, doch komt ze door het omhakken der beschermende boomen in het licht,

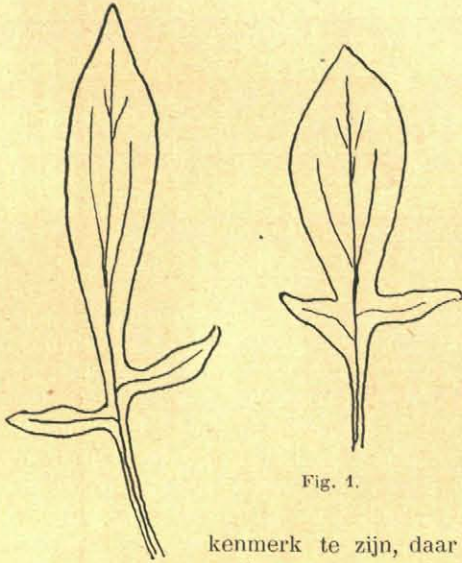

Fig. 1.

dan vertoonen de aartjes alle schakeeringen van rood tot violet. *M. scabrum* daarentegen is een nietig eenjarig plantje, met korte, smalle bladen en een sterk saamgetrokken pluim: de korte zijtakken liggen tegen de hoofdas aan. Dit is heel eigenaardig alleen het geval met de planten uit West-Europa. Ziet men exemplaren uit Zuid- of Oost-Europa, dan valt het op, dat de zijtakken langer zijn en veel meer uiteenstaan, waardoor ze meer op *M. effusum* gelijken. Wij zagen zelfs exemplaren door Boissier in Syrië verzameld met groote pluim en zijtakken, die bijna 1 dM. lang waren (var. *pedicellis elongatis*). Deze habitus-verschillen hebben de plant verscheidene namen bezorgd: men noemt ze *M. confertum*, *M. vernale* of *M. scabrum*.

Oorspronkelijk verstond men onder *M. confertum* een vorm van *M. effusum* met saamgetrokken pluim. Later werden Z. Europeesche planten met kort behaarde aartjes en aarsteeltjes zoo genoemd.

Deze beharing is echter gebleken geen soort-

kenmerk te zijn, daar op één exemplaar dikwijls behaarde en onbehaarde aartjes voorkomen. Onder den naam *M. vernale* *M. B.* verstaat men nu alle vormen der soort, terwijl de planten uit W. Europa, dus voornamelijk die, welke in ons land voorkomen, worden afgescheiden als de var. *B. scabrum* *Richter*. (Om in overeenstemming te blijven met de in onze Nederlandsche flora's tot nog toe gevolgde benaming, en daar in ons land toch geen verwarring mogelijk is, duiden wij ze in dit stukje nog aan als *M. scabrum* *Merlet*.) Nu komt de hoofdsoort voornamelijk in Zuid- en Oost-Europa voor, de variëteit slechts in W. Europa n.l. in Frankrijk en in Nederland. Hier werd ze het eerst door *de Haan* bij *Katwijk* en door *van Hall* bij *Overveen* (± 1820) ontdekt en sinds dien tijd bleven dit de klassieke vindplaatsen. In het herbarium der Ned. Bot. Vereeniging bijv. is deze soort door honderden exemplaren vertegenwoordigd, maar alle gevonden tusschen *Scheveningen* en *Haarlem*. Nu vonden wij ze in Mei 1909 in vrij groot aantal in de duinen van *Hock van Holland* zoodat ze zich of naar het Z. verspreid heeft, of ook op andere dan de van ouds bekende groeiplaatsen voorkomt. Dit laatste nu na te gaan, dus de Z. en N. grenzen van haar verspreidingsgebied te verkennen, lijkt ons een niet moeilijke en dankbare taak voor onze Hollandsche floristen. Het doel van ons schrijven was dan ook, hiervoor medewerkers te winnen. Voor mededeelingen hieromtrent houden wij ons aanbevolen en willen bij twijfel aan de juiste determinatie gaarne inlichtingen verschaffen. Het beste is natuurlijk gedroogde exemplaren van nieuwe vindplaatsen aan het herbarium der N. B. V. te zenden, waar de determinatie wordt gecontroleerd en voor publicatie wordt zorg gedragen.

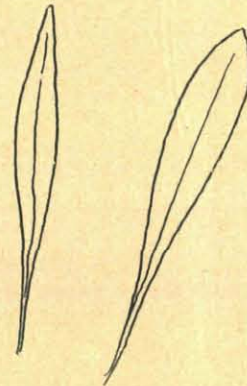

Fig. 2.

Eenige andere soorten, waarvan bij nader onderzoek nog wel verscheidene bijzonderheden aan het licht zullen komen, behooren tot de *Zuringen* en wel tot de *Rumex Acetosella* groep, welke groep zich van de andere inlandsche soorten op het eerste gezicht onderscheidt door

de spies- of pijlvormige bladen, een zoo gemakkelijk kenmerk, dat de beginner geen ander noodig heeft. De drie soorten, die er toe behooren, zijn met elke flora goed te onderscheiden; wie ze eenmaal goed bekeken heeft, kent ze voor altijd. Daarom zullen wij hier niet verder daarop ingaan, en liever op enkele kleinigheden wijzen, die nader onderzocht kunnen worden. Beginnen wij daarom met *Rumex Acetosella* L.; de schaapszuring.

Eigenaardig zijn hierbij de kleine vruchtjes, waarbij, in tegenstelling met alle andere inlandsche zuringen, de vruchtkleppen na den bloei klein blijven. In herbaria vindt men meest meeldraadexemplaren.

In 1891 werd door S. Murbeck een variëteit *angiocarpus* onderscheiden, waarbij de vruchtkleppen met de vrucht vergroeid zijn. In het Herb. der Ned. Bot. Ver. heeft Murbeck enkele ex. daarvan gevonden. Het verschil lijkt moeilijk, maar bij onderzoek van gedroogde ex. bleek ons, dat het verschil bij deze zeer gemakkelijk te constateeren is, door de vruchtjes even tusschen de vingers te wrijven. In de meeste gevallen komen dan dadelijk de glimmende, gele zaadjes te voorschijn, terwijl in het andere geval na lang wrijven, het dofje zaadje nog stukken van de er mee vergroeide vrucht-kleppen vertoont.

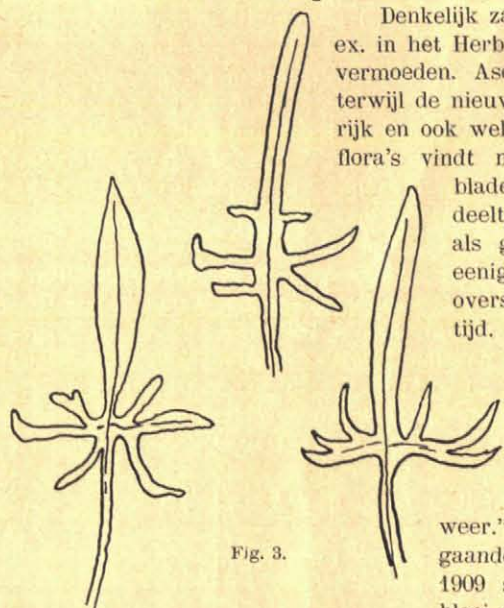

Fig. 3.

Denkelijk zal deze variëteit meer voorkomen, dan de weinige ex. in het Herb. der Ned. Bot. Ver. en ons eigen herbarium doen vermoeden. Ascherson en Graebner nemen deze var. niet op, terwijl de nieuwe Koch zegt: »In Boheme, Karinthië, N. Oostenrijk en ook wel in Duitschland«. In verschillende buitenlandsche flora's vindt men verscheidene »variëteiten«, vooral naar de bladeren. O. i. zijn deze var. voor het grootste gedeelte slechts standplaats-vormen. Geven de flora's als grootte der plant aan 7—30 cM., men kan met eenige moeite wel exemplaren vinden, die 50 cM. nog overschrijden. Een tweede quaestie betreft den bloeitijd. Sommige flora's geven Mei—Juli; andere geven aan: „Mei—Juni, soms tot den herfst toe.“

Wij zouden gaarne de lezers verzoeken, dit jaar eens op den bloeitijd te letten van dezen zuring en ook van *Rumex Acetosa* L., die er zeer nauw mee verwant is en waarvan ook enkele flora's geven: „Mei, Juni, soms na den maaitijd weer.“ Beleeft verzoeken wij om mededeelingen aangaande deze planten, en vermelden hier, dat wij in 1909 speciaal op deze planten lettend, na den eersten bloei geen exemplaren meer bloeiend hebben gevonden.

In het laatst van Juli was *R. Acetosa* L. niet meer bloeiend te zien, terwijl het laatste bloeiend ex. van *R. Acetosella* L. door ons werd waargenomen op 5 Augustus.

Wat de bladeren aangaat, kan men geheele series samenstellen. De normale vorm ziet men bij I. Zelden komen gewone planten voor, waarbij alle bladeren de tanden missen II. Zeer kleine ex. op schralen grond vertoonen zulke blaadjes echter vaak. Het tegenovergestelde geval is de var. *multifidus* L. (Wallr) door Linnaeus zelfs als een aparte soort beschouwd. De oortjes der bladen zijn hierbij 2 tot 3 spleetig (III.) Volgens den nieuwen Heukels is deze vorm alleen bij Wassenaar gevonden, maar in den *Prodromus* pag. 1499 vindt men nog een vijftal andere plaatsen, terwijl wij sedert enkele jaren de plant telkens bij Rotterdam vinden. Af en toe vindt men nog ex. waarbij één of enkele bladen gespleten oortjes hebben.

Van *Rumex Acetosa* L. moet zulk een vorm ook voorkomen, hoewel uiterst zelden. Wie vindt ze bij ons?

Rotterdam, Snellinckstraat 10a.

JANSEN EN WACHTER.